

Karpiński, Rafał

"Pametna bitka na narodite.
Jewropejskijat jugoiztok i osmanskoto
zawojewanie kraja na XIV i prywata
połowina na XV w.", Bistra Cwetkowa,
wyd. 2 przerobione i uzup., Warna 1979
: [recenzja]

Przegląd Historyczny 71/2, 419-420

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Prezentowaną pracę wzbogaca 145 rysunków oraz album 156 fotografii badanych obiektów. Książkę zaopatrzone też w indeksy: geograficzny i osobowy.

L. P. Repina, *Sostowje gorożan i feodalnoje gosudarstwo w Anglii XIV wieka*, „Nauka”, Moskwa 1979, s. 218.

Głównym zadaniem, jakie stawia sobie autorka pracy jest prześledzenie relacji między dwiema głównymi cechami średniowiecznego mieszczaństwa, które będąc nieodrodną częścią społeczeństwa feudalnego ze swą korporacyjną strukturą w handlu i rzemiośle, godzi jednocześnie w podstawę tego społeczeństwa, wprowadzając elementy gospodarki kapitalistycznej. Kreśląc obraz stanu mieszczańskiego w Anglii XIV w. autorka rozpoczyna od zaludnienia miast, problemu istotnego w związku z klęską „czarnej śmierci”, konstatując znaczny spadek liczby ludności. Następnie przechodzi do analizy struktury mieszczaństwa na tle gospodarki angielskiej w dobie wojny stuletniej, opowiadając się po stronie tych historyków, którzy nie przeceniają wpływu wielkiego kryzysu na ogólne tempo rozwoju gospodarczego. Kolejne, najszerzej poprowadzone rozważania o stosunku króla do mieszczaństwa, o pozycji gospodarczej kupców angielskich w skomplikowanych warunkach przewlekłej wojny oraz o udziale stanu mieszczańskiego w Izbie Gmin prowadzą do konkluzji, że skonsolidowane, choć rozwarstwione i niejednorodne, skłócone wewnętrznie mieszczaństwo angielskie włącza się w XIV w., obok rycerstwa, do polityki, działając m.in. aktywnie na forum parlamentu. Mimo wyraźnej przewagi Londynu nad innymi miastami, mimo braku formalnych więzi między poszczególnymi gminami miejskimi narasta w angielskim stanie mieszczańskim poczucie wspólnoty interesów.

Praca oparta jest o materiały źródłowe opublikowane drukiem, zawiera dyskusję z imponującym zestawem literatury przedmiotu, wypada jednak zaznaczyć, że nie uwzględniono w nim pewnych prac, zasługujących na uwagę; brak tu m.in. odpowiednich prac M. Małowista.

Bistra Cwetkowa, *Pametna bitka na narodite. Jewropejskijat jugoiztok i osmanskoto zawojewanie kraja na XIV i pyrwata połowina na XV w.*, wyd. 2 przerobione i uzupełnione, Knigoizdatelstwo „Georgi Bakalow”, Warna 1979, s. 353.

Nowe wydanie „Pamiętnej bitwy narodów” z racji istotnych uzupełnień jakie wprowadziła autorka, profesor Uniwersytetu Sofijskiego, powinno zająć miejsce edycji wcześniejszych, w tym również powszechnie cytowanego tłumaczenia francuskiego (Sofia 1971). Układ materiału, w książce analizującej walkę z ekspansją ottomańską w Europie od połowy XIV w. do bitwy pod Warną wprawdzie się nie zmienił, poszerzono jednak dokumentację i wprowadzono zmiany w wykładzie. Źródła, podobnie jak literatura, zostały zaprezentowane w odrębnym rozdziale.

Dla badacza polskiego niniejsza książka ważna jest nie tylko z powodu problematyki, ale także z racji pełnego wykorzystania źródeł południowosłowiańskich, greckich i przede wszystkim tureckich. Te ostatnie opublikowała B. Cwet-

kowa w wyborze, w bułgarskim tłumaczeniu, w okolicznościowym tomie „War-na 1444”, ogłoszonym z okazji 525 rocznicy bitwy (Sofia 1969).

Autorka zna dobrze narracyjne źródła polskie, także polską literaturę przedmiotu. Wypada żałować, że stosunki między państwami środkowo-wschodniej i południowo-wschodniej Europy a osmańską Turcją w średniowieczu podejmowane uprzednio w naszej literaturze (J. Dąbrowski, O. Halecki, B. Stachoń) znajdują obecnie tak mało zainteresowania. Pracuje nad nimi bodaj jedynie Z. Spieralski.

Książka zasługuje na udostępnienie w przekładzie czytelnikowi polskiemu.

R. K.

Jakow Swiet, *Kolumb*, przeł. Marek Kalisz, „Biografie sławnych ludzi”, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1979, s. 375.

Popularnonaukowa seria Państwowego Instytutu Wydawniczego „Biografie sławnych ludzi” jest od czterech lat szlagierem rynku księgarskiego. Kolejna książka tej serii — biografia Krzysztofa Kolumba stanowi niewątpliwie jedną z ciekawszych pozycji. Jej autor, radziecki znawca historii odkryć geograficznych, Jakow Michailowicz Swiet ma na swym koncie wiele publikacji z tej dziedziny. Praca ta, poprzedzona wieloletnimi badaniami, wykorzystująca obszernie najnowsze ustalenia wybitnych kolumbologów ukazała się w oryginale w 1973 r., obecnie otrzymujemy ją w tłumaczeniu Marka Kalisza.

J. M. Swiet przedstawia szczegółową analizę wszystkich dróg, które doprowadziły Kolumba do dokonania wielkiego odkrycia. Zastanawia się wielokrotnie na kartach książki jakie cechy osobowości pozwoliły czesalnikowi wełny z Genui zrealizować niezwykle pomysł podróży do Indii drogą zachodnią. Badania środowisk, prądów umysłowych z którymi stykał się młody Krzysztof Kolumb, analiza gloss marginalnych w jego lekturach, trasy wędrówek po Europie, zapoznanie się z ludźmi, z którymi się spotykał — wszystko to posłużyło autorowi do poznania genezy tego śmiałego pomysłu, jego autorstwa bądź współautorstwa. Wykorzystanie kwerend źródłowych, szczegółowe badania, przesłedzenie niemal dzień po dniu jego czterech wypraw, znajomość epoki, pozwoliły ustalić momenty, które zadecydowały o wielkim sukcesie a później o osobistej klęsce Kolumba. Portrety ludzi, którzy współtworzyli ten sukces, i tych, którzy przyczynili się do klęski zajmują wiele miejsca w rozważaniach autora. Kolejno rozprawia się też autor ze wszystkimi ważniejszymi późniejszymi teoriami mającymi na celu umniejszenie dzieła Admirala Oceanu.

Oprócz niewątpliwych walorów literackich, żywej narracji, świetnego, barwnego stylu, pozycja ta posiada i walory naukowe. Została zaopatrzona w kalendarium życia Kolumba, obszerną bibliografię, oraz mapki ilustrujące koncepcję geograficzną Kolumba i trasy jego czterech podróży. Wydawca i tłumacz niniejszej pozycji, Marek Kalisz zestawił indeksy osobowy i nazw geograficznych a także w wielu miejscach sprostował i uzupełnił obszerne przypisy autora. Liczne ilustracje, bardzo dobre opracowanie graficzne, stanowią dodatkowy walor tej skądinąd ciekawej pozycji.

M. W.